

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Det kongelige justis- og politidepartement
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
200801226

Vår referanse
2008/00987-4 008

Dato
18.06.2008

Høring - NOU 2008:4 "Fra ord til handling - Bekjempelse av voldtekt krever handling"

Det vises til departementets høringsbrev av 14. mars 2008, hvor det gis frist til 16. juni 2008 med å inngi kommentarer til NOU 2008:4. Etter avtale er Politidirektoratets frist utsatt til fredag 20. juni 2008.

Politidistriktene og særorganene fikk tilsendt hørings-saken direkte fra departementet, men Politidirektoratet har bedt dem sende sine innspill til direktoratet på vanlig måte. Vi har mottatt uttalelser fra politimestrene i Hedmark, Nord-Trøndelag, Oslo, Agder, Asker og Bærum, Rogaland, Haugaland og Sunnhordaland, Romerike, Østfold og Troms og sjefene for Kripos, Økokrim og Politihøgskolen. Politimestrene i Vestfold, Salten, Søndre Buskerud og Østfinnmark har sendt sine uttalelser direkte til departementet, med kopi til Politidirektoratet. Uttalelsene, som vedlegges, er til dels innarbeidet i direktoratets svar.

NOU 2008:4 foranlediger følgende kommentarer fra Politidirektoratet (forslagene kommenteres, slik departementet har bedt om, i den rekkefølgen de er presentert i departementets høringsbrev):

1. Generelt

NOU 2008:4 peker på en rekke utfordringer når det gjelder seksuelle overgrep spesielt og voldtekter spesielt. Det foreslås en rekke tiltak både for å forebygge overgrep og for å heve kvaliteten på det arbeidet som gjøres i etterkant av et overgrep.

Det må selvsagt være et overordnet mål å i størst mulig grad forebygge overgrep. Som politimesteren i Hedmark understreker, må forebyggende tiltak skje så vel på systemnivå som på individnivå, og forebyggende arbeid må skje kontinuerlig og i de forskjelligste fora.

Når et mulig overgrep har skjedd, må relevante instanser ivareta fornærmede på best mulig måte og håndtere saken slik at eventuelle straffbare forhold avdekkes og resulterer i straff. Politiet har naturlig nok en avgjørende rolle her.

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

Problemstillingene knyttet til voldtekter og andre seksuelle overgrep - blant annet lav anmeldelsesprosent, fornærmedes møte med politi og påtalemyndighet og et relativt lavt antall positive påtaleavgjørelser og domfellelser - tas på alvor i politiet. De senere år har det internt i politiet vært satt fokus på saker om seksuelle overgrep. Flere tiltak er iverksatt og andre vurderes gjennomført. Voldtektsutvalgets arbeid har vært viktig, og flere av forslagene vil kunne bidra til bedre oppfølging av fornærmede og sikre en høyere kvalitet på behandlingen av slike saker.

Det er samtidig grunn til å advare mot en overdreven tro på at de aktuelle tiltakene vil føre til en dramatisk økning i anmeldelsesprosent, positive påtaleavgjørelser eller domfellelser. Voldtektenes ”natur” innebærer at de gjennomgående er vanskelige å etterforske og at man neppe bør forvente en betydelig endring henleggelses- eller domfellellesprosent. Noe av kompleksiteten er beskrevet i uttalelsene fra politimestrene i Hedmark og Oslo.

I tråd med mandatet har utvalget fokus på fornærmede. I iveren etter å lette fornærmedes byrde og øke dennes rettigheter, er det meget viktig å ikke miste av syne at også rettssikkerheten for (angivelige) gjerningspersoner må ivaretas tilstrekkelig – ikke minst i den første akutte fasen. Politimestrene i Haugaland og Sunnhordland og i Agder utdyper dette i sine uttalelser.

Til slutt nevner vi at noen av politimestrene gir uttrykk for en viss skepsis til utvalgets beregning av ”mørketall”, og mener tallet ikke er så høyt som det utvalget antar. Politimesteren i Oslo har inntrykk av at anmeldelsesprosenten er økende.

2. Rettsapparatets behandling av voldtektssaker (kap 8)

Utvalget legger til grunn at rettsapparatets behandling av voldtektssaker ikke er god nok. Dette gjelder ikke minst politiets håndtering av slike saker, både i initialfasen og under den senere etterforskningen. Det er utvalgets inntrykk at saksfeltet er nedprioritert i politiet, og at sakene overlates til unge, uerfarne (ofte kvinnelige) etterforskere. Utvalget foreslår derfor relativt drastiske tiltak for å få løftet fagfeltets status - og dermed kvalitet.

Flere av politimestrene er uenige i voldtektsutvalgets oppfatning av at politiets kompetanse er for dårlig og at saksfeltet er nedprioritert. Særlig er politimestrene i Oslo, Agder og Hedmark kritiske til utvalgets bastante syn, og flere fremhever at saksfeltet på langt nær nedprioriteres, men at det her – som på andre saksområder – er spørsmål om ressurser.

Politidistriktenes organisering av arbeidet med saker om seksuelle overgrep er ulik. De største distriktene har egne avsnitt, team eller liknende, mens de minste i liten grad har spesialisert personell ut over en SO-koordinator, se nedenfor. Ulik organisering skyldes først og fremst at distriktene varierer i størrelse, sakstifang og personellressurser, men kan nok også til en viss grad skyldes interne prioriteringer. Som eksempler på hvordan arbeidet med SO-saker er organisert, viser vi til redegjørelsene fra politimestrene i Asker og Bærum, Hedmark og Agder.

Utvalgets forslag om en ny spesialenhet – SEPOL (pkt 8.3)

Utvalgets hovedforslag er at det bør opprettes en ny landsdekkende spesialenhet i politiet – Politiets sentrale enhet mot seksualisert vold (SEPOL).

Enheten skal fungere som et ekspertorgan/kompetansesenter og være bemannet 24 timer i døgnet. Den skal bestå av politietterforskere, jurister med kompetanse på statsadvokatnivå og sivilt personell med faglig relevant bakgrunn – alle med spesiell interesse for fagfeltet. Politietterforskerne må ha dokumentert spisskompetanse og samlet sett kompetanse i og erfaring fra ”*taktisk etterforskning av voldtektssaker, kriminalteknikk, ordenspolitiets arbeidsoppgaver, etterforskning ved mindre enheter, strategisk etterretning, problemorientert politiarbeid, internasjonalt politisamarbeid samt kunnskapsformidling og undervisning*”.

Enheten skal først og fremst håndtere voldtektssaker, men utvalget ser for seg at den også vil ”*kunne videreutvikle og ivareta fagmiljø og spisskompetanse innenfor andre sakstyper enn voldtekt*”, for eksempel ”*saker med vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep mot barn, tvangsekteskap, trafficking og kjønnslemlestelse*”.

Det legges opp til at enkeltsakene i utgangspunktet skal etterforskes i politidistriktene (se nedenfor om SO-team/-koordinator), men at enheten skal varsles umiddelbart ved anmeldelse slik at den kan ”*sikre at alle saker gis det initiale trykket saken krever*”. Utvalget er av den oppfatning at ”*dette tiltaket alene vil sikre en ensartet behandling av sakene og at initiale, ofte vitale etterforskningsskritt faktisk blir utført*”. Enheten skal ha spesialtrente etterforskere som ”*ved umiddelbar utrykning og/ eller konferanse med det aktuelle politidistriktet [skal] sørge for at etablerte og kontinuerlig oppdaterte sjekklister (dreiebøker) blir fulgt*”.

Det skal altså ikke være enhetens primære oppgave å etterforske og irettføre saker. Utvalget ser likevel for seg at enkelte saker eller sakskompleks vil være tjent med at den sentrale enheten deltar aktivt i etterforskningen og irettføringen.

I tillegg til å bidra til en ensartet, profesjonell og god behandling av enkeltsaker og sakskomplekser skal enheten også bidra på et mer overordnet plan, med analyser og strategier, kompetanseoverføring osv.

Enheten foreslås opprettet som et særorgan fordi dette, etter utvalgets oppfatning, er nødvendig for at saker om seksualisert vold skal gis tilstrekkelig prioritet i politiet. Opprettelsen vil sikre at fagområdet får et reelt løft, noe som igjen vil øke befolkningens tillit til rettssystemet. Med økt tillit, vil trolig også anmeldelsesprosenten øke.

Utvalget har vurdert om man alternativt kan oppgradere avsnittet for seksualisert vold ved Kripos – ved å ”*bygge det ut, justere eksisterende mandat og på den måten legge de funksjonene den sentrale enheten skal betjene inn i Kripos’ etablerte organisasjon*”. Utvalget understreker at dette i alle fall på kort sikt vil være en rimeligere løsning og enklere å implementere. Konklusjonen er imidlertid at dette ikke vil løse det grunnleggende problemet voldtektssakene lider under, nemlig at de ikke prioriteres: ”*Underlagt Kripos vil den sentrale enheten fortsatt konkurrere om ressurser. Ledelsen vil måtte prioritere mellom ulike satsningsområder. Det er lite som trekker i retning av at voldtekt vil oppå en gjennomgående oppgradering i en organisasjon der voldtekt nødvendigvis vil holdes opp mot drap, krigsforbrytelser og bekjempelsen av organisert kriminalitet.*”

Politidirektoratets og politidistriktenes syn på ”SEPOL”

Politidirektoratet går, i likhet med alle de politimestrene og særorgansjefene som har uttalt seg, imot at det opprettes en ny enhet i form av et nytt særorgan.

Direktoratet er enig i at fagfeltet bør få et løft, men er av den klare oppfatning at dette først og fremst må skje ved kompetanseheving og økt fokus i politidistriktene. Hvis Kripós avsnittet for seksualisert vold samtidig styrkes slik at det kan ivareta en del av de funksjonene utvalget fremhever som viktige, vil politiet samlet sett bli enda bedre rustet til å håndtere SO-saker profesjonelt og godt. Også et betydelig flertall av politimestrene og særorgansjefene - herunder sjefen for Kripós - er positive til en slik løsning.

Det er et grunnleggende prinsipp i norsk politi at alle saker (med noen få unntak) – også vanskelige og alvorlige – skal håndteres lokalt. Politidistriktene skal ha kompetanse til å behandle alle typer saker på en god måte, men med mulighet for bistand fra Kripós eller andre politidistrikter i enkelte tilfeller/sakstyper. Slik bør det også være i SO-saker.

De særorganene vi har pr i dag er opprettet med andre begrunnelser enn den utvalget har for å opprette særorganet ”SEPOL”. Når det gjelder Økokrim, som utvalget sammenligner ”SEPOL” med, viser vi i sin helhet til kommentaren fra sjefen for Økokrim.

Også den modellen voldtektsutvalget foreslår legger opp til at sakene i utgangspunktet håndteres lokalt. Men det skal være en obligatorisk varsling til og – så vidt vi forstår – løpende kontakt med enheten i alle saker. Enheten skal enten veilede eller rykke ut og bistå i etterforskningen, og eventuelt overta hele saken i gitte tilfeller. Flere av politimestrene som har uttalt seg peker på at en slik ordning vil kunne virke som en ”sovepute” for distriktene: de vil lene seg på enheten og ikke nødvendigvis sørge for å ha tilstrekkelig kompetanse i eget distrikt. Sjefen for Kripós og en del politimestre uttrykker også bekymring for at distriktene - i alle fall på kort sikt - tappes for kompetente personer ved at disse går til den sentrale enheten.

Ved å ha en spesialenhet med de funksjoner utvalget foreslår, vil man også kunne få betydelige klarheter hva gjelder kompetanse og avgrensning i enkeltsakene, både i forhold til politidistriktene og lokale statsadvokatembeter. Om sistnevnte, se uttalelse fra sjefen for Kripós s 6. Også politimestrene i Østfinnmark og Oslo er inne på kompetanse-/ansvarsproblematikken.

Det vil dessuten lett kunne oppstå klarheter hva gjelder forholdet til tilstøtende saker og saksfelt. For eksempel trekker politimesteren i Salten frem at det i mange tilfeller er flere forhold knyttet til samme gjerningsperson – forhold som bør sees i sammenheng, selv om ikke alle gjelder seksuelle overgrep.

Politimesteren i Oslo peker også på at det er vél optimistiske å legge opp til at en relativt liten enhet skal kunne representere spisskompetanse i saker som spenner fra vold i nære relasjoner til avansert organisert kriminalitet over landegrensene, som menneskehandel ofte er.

Som sjefen for Politihøgskolen peker på, vil en løsning med et styrket avsnitt på Kripós *”kompletere og styrke det eksisterende fagmiljøet på Kripós og integrere et kunnskapssenter i en allerede velfungerende organisasjon. Kripós er kompetanseledende innen alle relevante politifaglige områder og besitter dessuten nødvendige støttefunksjoner.”* Sjefen for Økokrim uttaler seg i samme retning, og fremhever at *”organisering i et eksisterende særorgan vil være ressursbesparende. Sparte ressurser kan brukes til å styrke innsatsen i de lokale politidistriktene på et viktig kriminalitetsområde”*.

I sin uttalelse, fremhever sjefen for Kripos en rekke fordeler med den modellen vi har i dag, hvor ansvaret for etterforskningen ligger til distriktene, men med mulighet for bistand fra Kripos. Han peker samtidig på at det i dag sjelden anmodes om teknisk eller taktisk etterforskningsbistand i voldtektssaker, og antar at kvaliteten på etterforskningen vil øke dersom Kripos bistår i noe større grad. Kvaliteten vil også kunne heves vesentlig dersom det etableres en ordning der distriktene kan få veiledning i initialfasen hele døgnet. En styrking og tilpasning av Kripos' desk vil muliggjøre dette. Den elektroniske dreieboken som er under utarbeidelse, vil også bidra til en kvalitetsheving. Dreieboken er blitt noe forsinket, men blir forhåpentligvis tilgjengelig fra årsskiftet 2008/2009 (se uttalelsen fra Kripos s. 6)

Sjefen for Kripos viser videre til at de, i tillegg til teknisk og taktisk ekspertise, har god kompetanse på datateknisk etterforskning, metodebruk, etterretning og analyse – kompetanse som vil være viktig i mange saker. Han understreker for øvrig også at det ut fra et rekrutteringsperspektiv er viktig å kunne tilby kompetent personell å arbeide med andre saksfelt enn seksuelle overgrep i perioder, slik man kan tilby på Kripos.

Vi legger til at Kripos nyter stor respekt både i domstolene og hos utenlandsk politi, og at det nok vil kunne ta tid før et nyetablert særorgan vil nyte samme respekt.

Når det gjelder SO-feltets kamp om Kripos' totale ressurser, understreker vi at Kripos vil måtte forholde seg til de styringssignaler som gis. Sjefen for Kripos påpeker for øvrig at Kripos ennå ikke har avslått noen anmodninger om bistand i voldtektssaker, og stiller seg noe undrende til at utvalget uten videre slår fast at slike saker vil lide i en ressurskamp mot andre viktige saksområder Kripos jobber med.

SO-team/SO-koordinator i hvert distrikt (pkt 8.4.1)

Utvalget fremhever at det må etableres spisskompetanse i alle politidistriktene, helst i form av SO-team eller liknende. Arbeid i team er attraktivt og vil bidra til å gi fagfeltet større anerkjennelse, og dermed heve kvaliteten på politiets arbeid.

Vi er enige i at det har mange fordeler å ha spesialteam, men vil samtidig påpeke at en slik organisering vil medføre betydelige utfordringer i mindre distrikter. Det er blant annet, slik politimesteren i Troms påpeker, gjerne slik at voldtekter skjer om natten og i helgene. Teamet må dermed som utgangspunkt bemannes og organiseres slik at det er noen tilgjengelig på døgnbasis syv dager i uken. Ikke minst med de arbeidstidsbestemmelsene politiet må forholde seg til, vil dette være vanskelig for mindre distrikter. Også generalistene må dermed i praksis ha god kompetanse i SO-saker.

I mars i år ga Politidirektoratet pålegg om at de største politidistriktene skal etablere egne team mot vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. De mindre distriktene skal vurdere behovet for et slikt team, men må som et minimum ha en SO-koordinator. Denne funksjonen kan eventuelt legges til den etablerte familievoldskoordinatoren, forutsatt at den totale arbeidsbyrden ikke overstiger ett årsverk. Vi understreker at mange distrikter allerede har etablerte og velfungerende seksjoner, avsnitt, grupper eller team innen etterforskning av vold og sedelighet. Pålegget innebærer derfor ingen gjennomgripende endring. Politidirektoratet har ikke gitt føringer på hvordan team skal settes sammen eller hvor temaet eller koordinatoren skal plasseres organisasjonsmessig.

Flere av politimestrene understreker at det må være opp til politimester å vurdere hvilken ordning som er meste hensiktsmessig i eget distrikt. Direktoratet er i utgangspunktet fullt ut enig i dette, men understreker at det da er viktig at politidistriktets ledelse har forståelse for viktigheten av å ha god kompetanse i disse sakene og ikke minst betydningen av å plassere koordinatorene på et sted i organisasjonen der de kan få faglig og annen kollegial støtte. Dette må følges opp gjennom styringssignaler/pålegg og løpende tilsyn fra Politidirektoratet.

Et eksempel på andre tiltak som vil styrke fagfeltet, er forslaget fra politimesteren i Østfold om regionalt fagforum. Vi nevner også at familievolds- og SO-koordinatorene vil få jevnlig kompetanseheving i regi av Politihøgskolen, første gang ved et ukeskurs høsten 2008.

Formelle krav til politiets avhørere, sertifisering (pkt 8.4.2)

Utvalget understreker, med rette, at avhør av fornærmede i voldtektssaker er spesielt krevende og samtidig ofte helt avgjørende for påtaleavgjørelsen og resultatet ved eventuell irretteføring. Et profesjonelt gjennomført avhør vil dessuten kunne forebygge misnøye i saker der etterforskningen ikke gir de resultatene fornærmede hadde håpet og forventet. Utvalget foreslår på denne bakgrunn at det bør innføres formelle kompetansekrav til avhørerne, i det minste personlig egnethet og Politihøgskolens utdanning i avhørsteknikk. Kravet bør nedfelles i påtaleinstruksen eller i et rundskriv fra Riksadvokaten. Det bør også vurderes en formell sertifiseringsordning.

Politidirektoratet ser i utgangspunktet positivt på forslaget, men vi vil advare mot å innføre formell kompetanse/sertifisering som et absolutt krav. Det kan oppstå situasjoner - særlig i mindre distrikter - der en spesialutdannet etterforsker ikke er tilgjengelig på det tidspunktet fornærmede bør avhøres. Dette innebærer selvsagt ikke at ikke fornærmede skal møte et godt og profesjonelt politi også i slike situasjoner. Vi viser også til uttalelsen fra politimesteren i Oslo (s 5) som er skeptisk til om en ordning med sertifisering basert på spesialkurs vil gi - eller er nødvendig for - de forventede resultater.

Politidirektoratet tilføyer for øvrig at også avhør av mistenkte og vitner kan være svært avgjørende for etterforskningen og en eventuell irretteføring.

Vi viser ellers til høringssvar fra sjefen for Politihøgskolen, hvor det fremgår at utdanningen i avhørsteknikk er under revisjon, og at det herunder vurderes en sertifiseringsordning.

Obligatorisk opptak av politiavhør (pkt 8.4.3)

Utvalget argumenterer for at det bør innføres obligatorisk opptak av politiets avhør av fornærmede - minimum lydopptak, helst video-opptak. Blant annet hever opptak kvaliteten på og bevisverdien av politiavhør, og det styrker fornærmedes og siktedes rettsikkerhet. Riksadvokatens midlertidige retningslinjer fra 2007 sier at politiet "*bør, når det er hensiktsmessig, gjøre opptak...*" Utvalget foreslår at dette - i relasjon til avhør av fornærmede i voldtektssaker - endres til "*skal, med mindre det er ubensiktsmessig*".

Politidirektoratet støtter forslaget, i likhet med de politimestrene og særorgansjefene som har uttalt seg om dette. Det kan særlig være viktig at retten i en hovedforhandling som skjer lang tid etter overgrep, ser/hører hvordan fornærmede forklarte seg i avhør kort tid etter

at overgrepet skal ha funnet sted. Men som politimestrene i Søndre Buskerud og Østfinnmark understreker, må slike opptak normalt være et supplement til at fornærmede forklarer seg i retten. Sjefen for Kripos gir uttrykk for at rettssikkerheten til både offer og gjerningsmann vil bli bedre ivaretatt dersom dommeren i saken kan se og høre hvordan fornærmede opplevde overgrepet i en tidlig fase av saken.

Alle politidistrikter har pr i dag opptaksutstyr, og vi antar at det vil bli en økning i antall opptak uavhengig av om det kommer føringer om det.

I NOU'en pkt 9.4.5 foreslår utvalget at overgrepsmottak skal ha rom med fastmontert opptaksutstyr, men understreker at det må være rom for lokale tilpasninger, for eksempel der det er fysisk nærhet mellom overgrepsmottak og politiets kontorer. Politimesteren i Oslo påpeker visse betenkeligheter, særlig når det gjelder bildeopptak.

Prøveprosjekt m sivilt ansatte til å skrive ut avhør (pkt 8.4.4).

Utvalget viser til en evaluering (Justisdepartementets lydopptaksprosjekt) som viser at lengden på politiavhør reduseres når det foretas opptak. Dette er spesielt positivt ved avhør av fornærmede. Samtidig viser undersøkelsen at politiet bruker lang tid på å skrive ut avhøret, og at det totale tidsforbruket blir høyere enn ved tradisjonelle avhør der etterforskeren skriver rapporten underveis. Utvalget følger opp en anbefaling fra både Lydopptaksprosjektet og en arbeidsgruppe nedsatt av Politidirektoratet i 2005, om en prøveordning i politiet der sivilt ansatte skrivepersonell skriver ut sammendrag av opptaket.

Politimesteren i Asker og Bærum understreker at en slik ordning forutsetter god opplæring av dem som skal skrive, slik at man sikrer at det essensielle i avhøret kommer med, og at den som foresto avhøre må uansett kvalitetssikre utskriften.

Politidirektoratet har foreløpig ikke funnet grunn til å initiere et slikt prøveprosjekt.

Opplæring av personer i ordenstjenesten (pkt 8.4.5)

Utvalget peker på at "ordenspolitiet" - patruljer, vaktledere eller operasjonssentraler - ofte er de første som kommer i kontakt med fornærmede, og at dette første møtet kan få avgjørende betydning for fornærmede og sakens videre fremdrift. Det er derfor ønskelig at denne gruppen i politiet gis "årlig obligatorisk trening og opplæring i etterforskningsfaget, herunder politiets første møte med voldtatte". Særlig fremheves det at den som mottar og behandler publikumshenvendelser over telefon sitter i en nøkkelposisjon.

Vi ser at denne gruppen ansatte er viktig i saker om seksuelle overgrep, og er positive til at den får en form for opplæring/trening rettet mot slike saker. Det fremgår ikke hvilket omfang utvalget ser for seg at treningen/opplæringen skal ha, men vi understreker at det her - som alltid - må foretas en avveining av behovet for opplæring mot de ressurser som går med til dette.

Politidirektoratet vil se nærmere på hvordan det er hensiktsmessig at ordensstyrken får opplæring som nevnt. Sjefen for Kripos opplyser at de har holdt miniseminarer (1 - 2 dager) for politidistrikter, hvor ordensseksjonen har deltatt sammen med etterforsknings- og påtaleseksjonene. Dette har etter det opplyste vært vellykket, og kan være en av flere måter å følge opp forslaget på.

Tiltak rettet mot påtalemyndigheten

Utvalget støtter anbefalingene i Riksadvokatens utredningsgruppe – rapport nr. 1/2007 om kompetansehevende tiltak for politijurister og statsadvokater, forberedende møter forut for aktivering og kollegial påtalemessig vurdering av alle voldtektssaker.

Utvalget fremhever også at det er behov for sentrale retningslinjer for påtalemyndighetens behandling av voldtektssakene, og at felles praktisering av retningslinjene må sikres gjennom kursing og oppfølging fra påtalemyndighetens ledelse.

Politidirektoratet støtter forslagene, men stiller spørsmål ved opplæringens omfang. I kap 12.3 (økonomiske konsekvenser) fremgår det at utvalget ser for seg en opplæring av 30 jurister over fire uker. Det er uklart om dette skal være et årlig tilbud. Vi antar uansett at en opplæring kan gjennomføres på betydelig kortere tid enn fire uker.

Vi nevner i denne sammenheng at Politihøgskolens videreutdanning i etterforskning av volds- og seksuelle overgrep (20 studiepoeng) også er åpent for påtalejurister. Dessuten er ”Bevisvurdering, særlig i saker om seksuelle overgrep” et av temaene i studieplanen for en ny videreutdanning for påtalejurister (15 studiepoeng).

Forskning

Utvalget foreslår at det må forskes på omfanget av korrekt henlagte voldtektsanmeldelser. Sjefen for Kripas peker i tillegg på en rekke andre temaer det bør forskes på.

Politidirektoratet er generelt positivt innstilt til forskning som kan bidra til økt forståelse og kunnskap om områder og fenomener av relevans for politiets arbeid, og ser at det er mange temaer som kan egne seg for forskning når det gjelder SO-området.

Tiltak rettet mot domstolene

Det er viktig med god kunnskap i alle deler av rettsapparatet, og vi støtter forslaget om kompetanseheving også i domstolene.

I parentes bemerkes at direktoratet er enig med de politimestrene som mener at et av de viktigste tiltakene mot uriktige frifinnelser i domstolene vil være å fjerne juryordningen.

3. Forebyggende tiltak

Utvalget foreslår flere tiltak som kan være med på å forebygge at voldtekter skjer. Politidirektoratet er selvsagt positive til tiltak som virker forebyggende, og utvalgets forslag virker relevante og fornuftige.

Det er understreket at samarbeid mellom kommunen og lokalt politi er viktig. Politidirektoratet er enig i dette, og mener at politirådene vil være et egnet forum for å drøfte lokale samarbeid nærmere.

Ut fra en erkjennelse av at det skjer en rekke overgrep i ungdomsmiljøer, retter flere forslag seg mot ungdom – blant annet bør det undervises i problematikken i skolen og unge overgripere bør få tilbud om behandling. Vi støtter dette.

Forslaget om å undervise/informere innvandrere på ”introduksjonsprogram for innvandrere” reiser noe prinsipielle spørsmål, men har trolig noe for seg forutsatt at temaet blir presentert på en hensiktsmessig måte. Samtidig har vi en viss sans for den skepsis politimesteren i Oslo gir uttrykk for. Politimesteren i Vestfold peker for øvrig på at det er viktig å fange opp dem som faller utenfor introduksjonsprogrammet.

4. Hjelpetiltak, sakkyndighet m.m (kap 9)

Politidirektoratet støtter utvalgets foreslag om å styrke hjelpeapparatet, og særlig overgrepsmottakene. Dette er viktig for å ivareta de fornærmede på best mulig måte. Som politimesteren i Salten fremhever, kan velfungerende overgrepsmottak dessuten være helt avgjørende for oppklaring av saken, og således en viktig brikke i rettsapparatets behandling av straffesaken.

Vi er i utgangspunktet enig med utvalget i at det bør stilles kvalifikasjonskrav til leger som utfører rettsmedisinske undersøkelser i forbindelse med voldtektssaker. Kvaliteten av det arbeidet legen gjør kan være avgjørende for/i en eventuell straffesak. Det samme gjelder legens autoritet. Vi antar likevel at det vil være vanskelig å gjennomføre dette fullt ut, særlig i visse deler av landet. Vi er derfor enig med sjefen for Kripos i at det bør vurderes å opprette et nasjonalt kontakt-/veiledningspunkt med døgnvakt. Han er også inne på at det for å kvalitetskontrollere rettsmedisinske undersøkelser i voldtektssaker bør vurderes å opprette om Den rettsmedisinske kommisjon skal ha en egen gruppe til å behandle de rapportene som utarbeides i slike saker.

Utvalget tar til orde for at sporsikring og toksikologiske prøver bør være obligatorisk uavhengig av om saken anmeldes, og understreker at det må avklares hvem som skal dekke utgiftene. Pr. i dag har politiet ansvar for analyser i saker som anmeldes, noe som kan resultere i at det ikke utføres analyse – av kostnadmessige årsaker. Utvalget mener det bør vurderes sentral finansiering av alle analyser (ikke bare DNA, som får sentral finansiering fra 1. september 2008), og dette bør gjelde uansett om saken anmeldes. Politidirektoratet ser at sentral finansiering også av andre analyser kan ha noe for seg, men det kan være ressurskrevende og vi mener spørsmålet bør utredes nærmere før tiltaket eventuelt settes i verk.

Når det gjelder arbeidet med ny sporsikringspakke, kan vi opplyse at dette etter planen skal være ferdig 1. juli i år.

Vi ser positivt på forslaget om at spormaterialet oppbevares i seks måneder, ikke tre som nå, hvis saken ikke anmeldes, men ser at helsevesenet vil få en utfordring nyttet til ansvar for lagring og andre praktiske forhold.

Når det gjelder utvalgets forslag om at politiet må kunne få svar på DNA-analyser i løpet av 72 timer, kan vi opplyse at ”DNA-prosjektet” ser på dette i forbindelse med at det skal inngås en omfattende avtale med RMI i forbindelse med lovendringene som trer i kraft 1. september 2008.

5. Tilrettelagt samtale

Utvalget understreker at dialog mellom offer og gjerningsperson aldri verken kan eller bør erstatte en rettslig behandling, og at det viktigste er at forholdene legges til rette for at personer som utsettes for voldtekt anmelder lovbruddet til politiet.

Samtidig foreslår utvalget at det opprettes et tilbud om ”tilrettelagt samtale” mellom offer og gjerningsperson og eventuelt andre berørte – men da som et supplement til ordinær straffesaksbehandling enten den ender i henleggelse eller domfellelse. Vi antar at samtale også kan være aktuelt der en straffesak ender med frifinnelse. Det skisseres visse forutsetninger for en slik samtale, blant annet at den må være frivillig fra begge parters side og at den ledes av en kompetent person. Konfliktrådet anses i denne sammenheng ikke å ha tilstrekkelig/riktig kompetanse. Det foreslås videre at samtalen forankres i helsevesenet, ikke justisvesenet.

Flere av politimestrene er positive til forslaget, men understreker at en slik samtale må skje helt adskilt fra straffesaken og forutsetningsvis etter at denne er avsluttet (enten med iretteføring eller henleggelse). Politimestrene i Søndre Buskerud og Østfinnmark påpeker at en samtale forut for rettslig behandling vil kunne påvirke fornærmedes forklaring, og eventuelt bidra til at fornærmede trekker sin forklaring eller ikke ønsker å anmelde forholdet.

Vi er enig med de av politimestrene som foreslår at ordningen prøves ut før den innføres som fast.

6. Voldsoffererstatning (pkt 11.2.4)

Etter gjeldende rett er det et vilkår for å få voldsoffererstatning at det er ”klar sannsynlighetsovervekt” for at skadelidte har vært utsatt for en gitt straffbar handling, voldsoffererstatningsloven § 3 siste ledd. Utvalget foreslår at dette kravet senkes til vanlig sannsynlighetsovervekt.

Vi er, i likhet med de politimestrene som har uttalt seg om dette, skeptiske i utvalgets forslag – i alle fall dersom endringen kun skal gjelde voldtektssaker. Vi kan ikke se at det er tilstrekkelige argumenter for at ofre for seksuelle overgrep skal ”prioriteres” foran andre. Det vil, slik politimestrene i Østfold og Agder påpeker, også øke faren for misbruk av ordningen.

7. Bistand etter voldtekt i utlandet (pkt 11.3.2)

Vi har ingen innvendinger til de presiseringene som er foreslått hva gjelder rett til å få oppnevnt bistandsadvokat etter voldtekt i utlandet.

Når det gjelder krav om å få la seg avhøre av norsk politi, viser vi til sjefen for Kripas som understreker at det er et generelt spørsmål i hvilken grad norsk politi skal gjennomføre etterforskningskritt i straffesaker som behandles i utlandet uten at utenlandsk politi har anmodet om det.

Vi understreker videre at den foreslåtte ordningen om at fornærmede skal kunne få oversatt alle straffesaksdokumentene til norsk i saker som etterforskes i utlandet vil kunne bli kostbar.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser (kap 12)

SEPOL

Utvalget har beregnet et nytt særorgan, SEPOL, med 30 årsverk vil koste ca 25 millioner kroner i årlige utgifter, og at det ved oppstart må bevilges 10 millioner i tillegg.

Beregnet ut fra et antall årsverk på 30, virker beregningen riktig, men vi er enige med sjefen for Kripos som stiller spørsmål ved om man kan bygge opp den nødvendige tverrfaglige kompetanse og kapasitet med en slik bemanning.

Vi har ellers en klar oppfatning om at de samme millionene vil kunne bli langt bedre utnyttet ved å velge løsningen med å styrke distriktene og Kripos. Trolig vil en slik løsning kunne gjennomføres med mindre ressurser, og med like gode resultater, som det opprettelse av et nytt særorgan vil medføre.

SO-team/ SO-koordinator

I følge uvalget må politiet gis direktiver som sikrer etablering av SO-team (evt SO-koordinatorer) i samtlige politidistrikter, og at dette ikke kan løses ved å tilføre de eksisterende familievoldskoordinatorer nye oppgaver uten å tilføre tilstrekkelige ressurser. Som nevnt over har Politidirektoratet pålagt distriktene å ha en SO-koordinator. Dette vil i noen distrikter være tillagt samme stilling som familievoldskoordinator. Forutsetningen for en felles familievolds- og SO-koordinator er imidlertid at den samlede arbeidsbyrden ikke overstiger et årsverk.

Politidirektoratet understreker at dersom distrikter skal pålegges å opprette SO-team, må dette ledsages av økonomiske ressurser som muliggjør dette.

Kostnader til kurs for politiets avhørere

Utvalget foreslår at det bevilges 500.000,- pr år til Politihøgskolen, og at disse øremerkes kurs i avhørsteknikk og etterforskning av volds- og seksualforbrytelser.

Politidirektoratet mener at Politihøgskolen må gis den nødvendige rammeøkning for avvikling av nye opplæringstiltak. Oppfølgingen bør imidlertid gis gjennom årlige styringssignaler og ikke gjennom øremerking.

Opplæring av politiets operative styrke

Utvalget synes å legge til grunn at kursing av ”ordenspolitiet” ikke vil medføre utgifter. Vi er enige i at forelesere vil kunne hentes fra politiets egne rekker, men dersom det er nødvendig å øke antall kurstimer for å følge opp dette, må tjenestefraværet kompenseres gjennom bruk av overtid. Dette innebærer merutgifter.

Utstyr til opptak av avhør og kostnader ved utskrivning av disse

Innføring av obligatorisk opptak av avhør av fornærmede vil ikke generere utgifter av betydning for politiet. Distriktene har opptaksutstyr i dag og opptak brukes i stor grad allerede i voldtektssaker.

Politidirektoratet har tidligere beregnet at et prøveprosjekt med at sivilt ansatte skriver ut avhørene vil koste ca 1,5 millioner kroner. Dette har fortsatt gyldighet.

Med hilsen

Ingelin Killengreen

Saksbehandler:
Guri Lenth
Tlf: 23364147